

**Evaluatie Experiment
Voetbalvandalisme en
Jeugdwelzijn
Zwolle**

**Amsterdam, november 1990
Bureau Criminaliteitspreventie
A.E. van Burik met medewerking van
N.C. Hilhorst**

Inhoudsopgave

	Pagina
1 Inleiding	1
2 De projectbeschrijving	2
2.1 Projectinhoud en organisatie	2
2.2 Het verloop van het project	5
3 Knelpunten in de uitvoering van het project	10
4 Het realiseren van de doelstellingen	12
4.1 De subdoelstellingen: oordeel geïnterviewden	12
4.2 Resultaten nameting onder supporters	13
4.3 De hoofddoelstelling	15
5 Conclusies	19

Bijlage 1: tabellen

2 De projectbeschrijving

2.1 Projectinhoud en organisatie

Supporterscoördinatoren

In Zwolle zijn twee supporterscoördinatoren aangesteld ten behoeve van het experiment 'Voetbalvandalisme - Jeugdwelzijn'.

Een van de supporterscoördinatoren, de zogenaamde activiteitenbegeleider, is sinds 1 september 1988 aan het project verbonden, in eerste instantie voor 20 uur per week. Per 1 februari 1989 is dit uitgebreid tot 32 uur. Hij heeft het project op 1 september 1989 na een dienstverband van een jaar voortijdig verlaten.

De tweede supporterscoördinator - de hulp- en dienstverlener - is per 1 december 1988 gestart. Hij besteedt 40 uur per week aan het project.

In het kader van de eindevaluatie is deze laatste supporterscoördinator geïnterviewd. Beide coördinatoren zijn in dienst (geweest) bij en begeleid door SJORZ (Stichting Jeugdhulpverlening Onderlaag Regio Zwolle).

Doelgroep

De side van PEC-Zwolle bestaat voornamelijk uit zogenaamde randgroepjongeren. Er is sprake van fanatiek supporterschap behorende bij een bepaalde (kansarme) familie- en buurtcultuur die van generatie op generatie wordt doorgegeven. In de beginfase van het project bestond er een vaste groep van 30 à 40 problematische supporters (de zogenaamde harde kern). Soms kon het aantal relschoppende supporters in het seizoen '87-'88 echter oplopen tot circa 100 jongeren.

Een deel van de groep van problematische supporters is afkomstig uit diverse buurten (de Indische buurt, Kamperpoort, Diezewijk, Zuid en Binnenstad).

De grootste groep (circa 50%) komt uit Wipstrik-Zuid.

Enkele van deze jongeren zijn naast PEC-supporter ook Feijenoord-supporter (een door Feijenoord als problematisch ervaren groep).

Na degradatie (vanaf seizoen '88-'89) is de vaste groep van problematische supporters uiteen gevallen. Er doen zich dan nauwelijks nog incidenten voor tijdens wedstrijden van PEC-Zwolle.

Aanpak

De subdoelstellingen, zoals beschreven in hoofdstuk 1, wilde men primair bereiken door de volgende maatregelen:

1 Het opzetten van een randgroepjongeren project in Wipstrik Zuid.

2 Het vergroten van de clubbinding door een supportersproject.

Er bestond een taakverdeling tussen de twee supporterscoördinatoren. De activiteitenbegeleider hield zich bezig met het ontwikkelen van activiteiten, die voor een belangrijk deel gericht dienden te zijn op versterking van de binding tussen problematische supporters- en PEC-Zwolle. Hij is een 'ervaringsdeskundige', afkomstig uit de doelgroep.

De tweede supporterscoördinator is een ervaren hulpverlener. Zijn werkzaamheden betreffen voornamelijk het nieuwe randgroepjongeren project in Wipstrik Zuid.

Ad 1.

Het randgroepenwerk in Zwolle (SJORZ) was reeds werkzaam in twee buurten (de wijkteams Indische buurt en Hollenbroek). Met de komst van het voetbalvandalismeproject vond uitbreiding van het werk plaats in Wipstrik-Zuid. Er is een derde wijkteam randgroepjongerenwerk geformeerd (met een nadruk op het werken met problematische supporters), waarin integraal gewerkt wordt. Dit betekent dat men verschillende functies vervult:

- hulp- en dienstverlening;
- opvang en recreatie;
- educatie en vorming;
- belangenbehartiging.

Bij hulp- en dienstverlening via het integraal randgroepjongerenmodel wordt aandacht besteed aan acht leefbaarheidsgebieden: wonen, scholing, werk, gezondheid, vrije tijd, financiën, justitie en sociale omgeving.

De manier van werken heeft een preventief karakter door in gesprekken met jongeren steeds alert te zijn op eventuele problematiek.

Als onderdeel van de functie educatie en vorming kunnen randgroepjongeren uit Wipstrik gebruik maken van bestaande complementaire voorzieningen zoals een sportproject, een sleutelwerkplaats, een aannemersbedrijf en een bussenproject.

Beide supporterscoördinatoren (met name de activiteitenbegeleider) hadden, vanuit hun verleden, al contact met veel PEC-supporters en met de ruimere doelgroep van randgroepjongeren.

Het algemene kenmerk van de werkwijze van de activiteitenbegeleider was om de jongeren te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van activiteiten (de functie opvang en recreatie). Door de doelgroepleden mee te laten organiseren, worden zij ook (mede) verantwoordelijk gemaakt.

De uit te voeren activiteiten hebben enerzijds een algemeen karakter zoals bijvoorbeeld een soos-avond, een dropping en anderzijds een sportief karakter (bijvoorbeeld zaalvoetbalcompetitie).

Nadere contactlegging - door de dienst/hulpverlener - vond plaats door het bezoeken van de soos-avonden en door outreachend te werken: jongeren aanspreken op plaatsen waar ze samenkomen.

Activiteiten gericht op het versterken van de binding tussen voetbalclub en problematische PEC-supporters vormden een wezenlijk onderdeel van het voetbalvandalismeproject. Het idee was om jongeren in contact te brengen met de club door het bezoek aan een training van het eerste elftal, de aanwezigheid van één of meer spelers en/of trainer bij (zaal)voetbalactiviteiten, een eigen supportersshonk op het terrein van de sportclub.

Achterliggende visie van deze activiteiten is, jongeren te laten zien dat ze serieus genomen worden. Door communicatie tussen problematische supporters en sportclub te creëren krijgen jongeren meer respect voor PEC-Zwolle en kunnen ze direct geconfronteerd worden met consequenties van hun misdragingen voor de sportclub.

Een ander onderdeel van de aanpak binnen het voetbalvandalismeproject was de begeleiding bij uit en thuiswedstrijden, met als doel het geheel in de gaten te houden en te bemiddelen bij problemen.

Naast de bovengenoemde activiteiten zouden politie en justitie ook een bijdrage leveren.

- De politie zou - naast haar gebruikelijke repressieve taken - bij wedstrijden met grote risico's de supporters begeleiden. Voorts zou de politie de supporters van PEC instrueren.
- Justitie zou waar mogelijk alternatieve sancties opleggen aan jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan voetbalvandalisme.

Overlegvormen

Begeleidingscommissie

Het experiment diende te worden ondersteund door een begeleidingscommissie. Hierin zijn vertegenwoordigd:

- gemeentepolitie Zwolle: de commissaris van politie (plaatsvervangend voorzitter);
- PEC-Zwolle: de manager van PEC-Zwolle;
- gemeente Zwolle: vertegenwoordigers van het kabinet van de burgemeester en van de sector onderwijs en welzijn (voorzitter);
- SJORZ: de directeur, de teamleider (Wipstrik-Zuid) en de supporterscoördinatoren;
- Ministerie van Justitie/Binnenlandse Zaken: een vertegenwoordiger van de Landelijke Stuurgroep Bestuurlijke Preventie;
- Bureau Criminaliteitspreventie: een onderzoeker.

Er is een vergaderfrequentie van een keer in de 6 weken afgesproken, met als doel het begeleiden van het project in al zijn facetten. De teamleider van SJORZ en de supporterscoördinatoren zijn pas sinds juni 1989 aan de begeleidingscommissie toegevoegd, teneinde meer inhoudelijke vragen te kunnen beantwoorden.

Overlegteam Wipstrik

Tijdens dit wekelijks gehouden overleg waren de teamleider van SJORZ, de leider van het jongerencentrum De Wiekelaar (waar de soos-avonden worden gehouden), de beide supporterscoördinatoren en een stagiaire aanwezig. Doel van het overleg was het bespreken van de stand van zaken van het project. Aan de orde kwamen praktische/inhoudelijke zaken als de financiën, de activiteitenplanning, de evaluatie van uitgevoerde activiteiten, de verslagen van het verloop van wedstrijden, de samenwerking met de (spoorweg) politie de soos-avonden en teamaangelegenheden als de onderlinge samenwerking.

In de tweede helft van het project - na het vertrek van de activiteitenbegeleider - ging dit overleg op in een gezamenlijk overleg van de drie wijkteams van SJORZ.

Werkoverleg

Iedere twee weken kreeg de activiteitenbegeleider (meer persoonlijke) supervisie van een medewerker van SJORZ.

De beide supporterscoördinatoren overlegden een keer in de 14 dagen over zaken die gesignaleerd werden in de wijk (bijvoorbeeld heroïneverslaving) en over individuele supporters met het doel om vorm en inhoud te geven aan de hulpverlening.

De activiteitenbegeleider besprak samen met de teamleider van SJORZ en een leraar van de MBO-opleiding die hij volgt, mogelijke knelpunten die zich voordeden op de opleiding of tijdens het werk.

Na het vertrek van de activiteitenbegeleider houden bovengenoemde overlegsituaties op te bestaan. Overleg tussen de (ervaren) hulp- en dienstverlener en de teamleider van Wipstrik-Zuid vindt alleen op ad-hoc basis plaats.

Supportersvereniging PEC en supporterscoördinatoren

De supporterscoördinatoren hebben twee keer met het voltallige bestuur van de supportersvereniging vergaderd met het doel om tot onderlinge afstemming te komen. Concrete onderwerpen die besproken werden zijn te organiseren busreizen en activiteiten.

Wegens gebrek aan resultaat zijn deze besprekingen niet gecontinueerd.

Landelijk supporterscoördinatorenoverleg

Ongeveer zes keer per jaar komen alle supporterscoördinatoren bij elkaar om van gedachten te wisselen. Aanwezig zijn bij deze vergaderingen paste primair binnen de werkzaamheden van de activiteitenbegeleider. De hulp- en dienstverlener is incidenteel aanwezig geweest. Een beperking van deze vergaderingen is dat veel onderwerpen besproken worden die interessant zijn voor grotere clubs (pasjesregeling e.d.).

2.2 Het verloop van het project

Contacten met de doelgroep

De activiteitenbegeleider is zelf afkomstig uit de doelgroep. Voor de start van het project had hij verder als stagiaire in een jongerencentrum, waar veel PEC-supporters komen en via zijn activiteiten binnen PEC (ordedienst van suppoosten) al contact met een grote groep. Hij kende ongeveer 200 à 250 jongeren. Via georganiseerde activiteiten heeft hij, vooral in de beginperiode, regelmatig contact met de totale groep van 30 à 40 problematische supporters. Deze hechte, harde kern van 30 à 40 supporters is grotendeels uit elkaar gevallen door degradatie van PEC-Zwolle maar ook door positieve ontwikkelingen als 'werk gevonden' en 'verkering gekregen'. Volgens een van de geïnterviewden is op dit moment een nieuwe jonge risicogroep aan het ontstaan, die zich nog wat schuchter presenteert.

De hulp en dienstverlener heeft met circa 20 harde kernen hulpverleningscontacten gehad gedurende de afgelopen 2 jaar. Op dit moment lopen er nog hulp/dienstverleningscontacten met 5 à 6 jongeren uit deze groep. Bij de bestending van de contacten hebben de soosavonden steeds een centrale rol vervuld.

De Soosavonden

Aangezien er in of nabij de Wipstrik geen ruimte beschikbaar was (Jongeren-centrum De Wiekelaar was wegens ziekte personeel gesloten) is in de periode oktober 1988 - maart 1989 een keer per week een soosavond in De Vijfhoek (buiten Wipstrik) gehouden. Deze kelder van De Vijfhoek had een gesloten sfeer, er kwamen jongeren die iets gezamenlijks hadden, namelijk hun voetbalclub PEC-Zwolle. In deze periode komen soms wel 25 à 30 jongeren met problematisch gedrag naar De Vijfhoek.

Vanaf de heropening van De Wiekelaar zijn, in samenwerking met de aanwezige jongerenwerker van Stad en Welzijn (een stedelijke stichting voor sociaal cultureel werk), wekelijks twee soosavonden gehouden. Het aantal jongeren dat De Wiekelaar bezoekt ligt beduidend hoger dan het aantal bezoekers in de kelder van De Vijfhoek. Van de oude doelgroep van problematische jongeren die de soosavonden in De Vijfhoek bezochten, blijven er echter maar 8 tot 10 over. De oude doelgroep van problematische jongeren had in het verleden voor veel problemen in De Wiekelaar gezorgd. Deze groep was op een gegeven moment niet meer hanteerbaar en niet meer gewenst in De Wiekelaar.

De integratie van de 'moeilijke' jongeren is na de heropening ook niet zonder slag of stoot verlopen. Door duidelijke afspraken, een goede onderlinge samenwerking en het aantrekken van een beheerder uit de doelgroep is de situatie nu rustig te noemen. Het integreren van deze harde kerkers mag dan ook als geslaagd beschouwd worden: ze worden betrokken bij onder andere barwerkzaamheden, het coachen van een zaalvoetbalelftal en het mede organiseren van het oud/nieuw feest. De supporterscoördinatoren hebben in dit proces van integratie een voortdurende ondersteunende rol vervuld voor het jongerencentrum De Wiekelaar.

Georganiseerde activiteiten

De activiteitenbegeleider heeft veelal in samenwerking met de sportwerker van SJORZ vanuit De Wiekelaar/De Vijfhoek een aantal activiteiten georganiseerd zoals een dropping, voorwedstrijd supporters PSV-PEC, landelijk voetbaltoernooi side-supporters, een barbecue-avond bij De Vijfhoek, fitness Vijfhoek, klaverjascompetities en (zaal)voetbaltraining.

Aparte vermelding verdient het oud/nieuw feest. In samenwerking met een aantal supporters hebben de supporterscoördinatoren en Stad en Welzijn de afgelopen twee jaar een groot 'Oud en Nieuw'-feest georganiseerd. De doelstelling om jeugd van de straat te houden en zodoende ongeregelde heden te voorkomen werden in ruime mate gehaald. Deze feesten (met kerstboomverbranding, siervuurwerk, een popgroep) waren een groot succes: ze werden bezocht door circa 300 jongeren uit heel Zwolle.

Het vertrek van de activiteitenbegeleider

Gaandeweg werd steeds duidelijker dat activiteiten gericht op versterking van de binding tussen problematische supporters en voetbalclub niet of nauwelijks van de grond kwamen. Activiteiten op dit vlak zijn beperkt gebleven tot een voorwedstrijd van supporters en het beschikbaar stellen van voetbalshirts (na betaling van een borgsom) door PEC-Zwolle. Activiteiten waar trainers en spelers van PEC-Zwolle een bijdrage aan zouden leveren, zijn niet gerealiseerd. Dit heeft een aantal oorzaken:

- de interne financiële problemen bij PEC-Zwolle;
- de wisseling van bestuur/manager bij PEC-Zwolle;

- het nagenoeg verdwijnen van het voetbalvandalisme bij PEC door degradatie én het uiteenvallen van oude groep van problematische supporters (door positieve factoren als 'verkering gekregen' en 'werk gevonden').
- een afwachtende houding van de begeleidingscommissie.

Pogingen van de kant van SJORZ (activiteitenbegeleider, teamleider) om de daadwerkelijke medewerking te verkrijgen van PEC-Zwolle aan (preventieve) activiteiten voor grotere groepen supporters hebben geen resultaat opgeleverd. Voor de activiteitenbegeleider was deze situatie dermate frustrerend dat hij het project voortijdig heeft verlaten (september 1989). Er is in de begeleidingscommissie gesproken over eventuele vervanging van de activiteitenbegeleider. Aangezien er geen duidelijke kandidaat voorhanden was, die al contacten met de doelgroep had, is besloten om mede gezien de korte duur van de resterende experimentsduur de activiteitenbegeleider niet te vervangen. Het wegvallen van de activiteitenbegeleider betekend dat er geen directe relatie meer is tussen het project en voetbalvandalisme. Het wegvallen van de activiteitenbegeleider heeft ertoe bijgedragen dat er ook een verschuiving optrad in de werkzaamheden van de andere supporterscoördinator: hij is niet meer aanwezig bij uit- en thuiswedstrijden. Zijn case-load, als hulp-/dienstverlener, verbreedt zich ook naar gezinnen in de wijk Wipstrik. Deze verandering wordt ook ingegeven door het nagenoeg verdwijnen van het voetbalvandalisme bij PEC. De opvang en recreatie-activiteiten zijn na het vertrek van de activiteitenbegeleider echter niet geheel gestopt. De sportwerker van SJORZ heeft nog een aantal activiteiten georganiseerd voor de doelgroep zoals een voetbaltraining voor supporters, een looptocht (met circa 6 deelnemers uit de doelgroep) en een survivaltocht naar de Pyreneeën.

De activiteiten binnen hulp-/dienstverlening

De aanwezigheid van de hulp- en dienstverlener binnen De Wiekelaar heeft geleid tot een aantal hulp- en dienstverleningsactiviteiten, met circa 20 problematische supporters. Onderstaand is de uitsplitsing per leefbaarheidsgebied weergegeven.²

1 Huisvesting

Ondersteuning/begeleiding wegloopsituaties (3), perikelen thuis (2), inschrijvingen woningbureau (5), problemen huurbaas kamerbewoning (2), het vinden van woonruimte (3).

2 Werk

Inschrijving GAB/uitzendbureau (3), hulp bij solliciteren (2), plaatsing JWG (4), plaatsing complementaire voorzieningen SJORZ (2), bemiddeling arbeidsconflict (1).

3 Scholing

Bemiddeling problemen school (2), plaatsing CBB (2), aanvraag studiefinanciering (4), plaatsing Vijfhoek (2).

4 Vrijtijdsbesteding (sport)

Plaatsing complementaire voorzieningen sport SJORZ (8), voetbaltraining Stilohal (6-8).

5 Financiën

Bemiddeling schulden/afbetalingen (6), budgetteren (3), bemiddeling/aanvraag uitkering (7).

² Tussen haakjes staat het aantal jongeren dat deze problematiek inbracht. Veel jongeren scoren op een aantal leefbaarheidsgebieden.

6 Sociale omgeving

Bemiddeling problemen thuis (2), isolement (1), relatieproblemen (1).

7 Politie/Justitie

Bemiddeling politie/justitie (6), zoeken project alternatieve dienstverlening (3), bemiddeling afbetaling boetes (5), bezoek politiebureau (3), gesprekken klant/advocaat (5), bezoek rechtszitting (5).

8 Gezondheid

Preventief ten aanzien van alcohol/druggebruik, leren omgaan met eigen lichaam (onder andere door sport), leren welke gedragingen welke (lichamelijke) consequenties hebben.

In het kader van de belangenbehartiging heeft de hulp- en dienstverlener contact gelegd met onder andere het GAB, uitzendbureau Start, een aantal werkgevers, de christelijke LTS en de advocatuur.

De begeleiding van uit- en thuiswedstrijden

Bij de start van het project kende PEC-Zwolle een beperkte groep van 30 à 40 jongeren die flink konden zieken. In enkele gevallen liep het aantal relschoppers op tot rond de 100. Tegen het einde van het eerste seizoen was het voetbalvandalisme bij PEC-Zwolle al nagenoeg afgelopen. In het tweede seizoen zijn er, onder andere vanwege de degradatie, weinig problemen geweest (volgens informatie van met name de politie).

Deze begeleiding tijdens uit- en thuiswedstrijden heeft plaatsgevonden gedurende het eerste seizoen (door beide coördinatoren) en gedurende de eerste helft van het tweede seizoen (door de hulp- en dienstverlener).

De supporterscoördinatoren pleegden vooroverleg met de spoorwepolitie, de gemeentepolitie en de veiligheidscoördinator van PEC-Zwolle over de te verwachten problemen, de inzet van politiemensen en de inzet van treinen. Bij een thuiswedstrijd was ook de politie uit de plaats van herkomst van de tegenpartij aanwezig zodat de supporterscoördinatoren ook bij hen bekend waren. Tijdens uitwedstrijden was de herkenbaarheid van de supporterscoördinatoren soms een probleem. Meestal werden ze dan voor gewone supporters aangezien.

De activiteitenbegeleider was vaak al om 10.00 uur 's morgens aanwezig op het station. Zijn bedoeling was om afremmend op te treden wat betreft alcoholgebruik en dergelijke. Hij reisde vervolgens met de probleemgroep mee om het geheel in de gaten te houden en te bemiddelen bij problemen.

Bij thuiswedstrijden was de activiteitenbegeleider als suppoost en dus plaatsgebonden aanwezig.

De dienst-/hulpverlener bewoog zich vrij over de tribune. Indien problemen dreigden te ontstaan werd interveniërend opgetreden. Dergelijk optreden was mogelijk omdat de supporterscoördinatoren de doelgroep goed kenden. Vaak werden jongeren (ook) achteraf nog aangesproken op misdragingen. Volgens de geïnterviewde hulp-/dienstverlener werd dit altijd geaccepteerd door de jongeren. Hij verklaart dit vanuit de redenering dat voetbalvandalisme geen probleem op zich is, maar dat er iets voor in de plaats moet kunnen worden gesteld (in dit geval integrale hulpverlening + soosavonden).

In voorkomende gevallen is jongeren ondersteuning geboden door inschakeling van de huisadvocaat (van SJORZ) die een sterke affiniteit met de doelgroep heeft en door belangenbehartiging door de hulp- en dienstverlener.

De relatie met de politie

Van beide kanten (supporterscoördinatoren en politie) is sprake geweest van respect. Bij de politie werd waarde gehecht aan de aanwezigheid van de coördinatoren bij wedstrijden. Er ging een positief effect van hun optreden uit omdat ze de jongeren goed kenden. De politie respecteerde het principe van de coördinatoren om wanneer zij over informatie beschikten over zaken die niet door de beugel konden nooit namen van jongeren te verstrekken.

In de periode dat zich rellen voordeden was het de aanpak van de politie om massaal en hard op te treden teneinde problemen direct de kop in te drukken. Ondanks het feit dat er lang niet altijd overeenstemming bestond over de aanpak die door de politie werd toegepast, is de samenwerking tussen politie en supporterscoördinatoren in het algemeen goed verlopen. De laatsten kregen de kans om, indien nodig, bemiddelend op te treden.

Het feit dat er al - voor het project - persoonlijk contact bestond tussen de activiteitenbegeleider en een aantal politiemensen heeft hier zeker toe bijgedragen.

3 Knelpunten in de uitvoering van het project

Uit de interviews komt een aantal zaken naar voren die sterk bepalend zijn geweest voor de (onbevredigende) ontwikkeling van het project.

Vooraf dient echter benadrukt te worden dat onderstaand verhaal in de juiste context geplaatst moet worden. Het feit dat de ontwikkeling van het project, door een aantal geïnterviewden, als onbevredigend is ervaren, komt vooral voort uit de verwachtingen die zij hadden over het creëren van een binding tussen voetbalclub en (problematische) supporters. Dat er zeker ook positieve resultaten zijn geboekt komt in hoofdstuk 5 (realisering doelstellingen) aan de orde.

1 De beperkte voetbalvandalisme-problematiek

Bij de start van het project was al duidelijk dat de groep problematische supporters beperkt van omvang was. Volgens de geïnterviewden is mede dankzij het project, maar ook door de degradatie van PEC-Zwolle, de voetbalvandalisme-problematiek zeker in het tweede jaar nagenoeg verdwenen. De directe noodzaak voor PEC-Zwolle om een actieve bijdrage te leveren aan het project was daardoor afwezig. Achteraf wordt dan ook door een aantal geïnterviewden gesteld dat de omvang van de problematiek te beperkt was om een dergelijk samenwerkingsproject te starten. Activiteiten bedoeld voor de harde kern van supporters hadden wellicht beter ondergebracht kunnen worden bij bestaande voorzieningen. Dit was de helderheid van het project zeker ten goede gekomen. Volgens enkele geïnterviewden was hiermee voorkomen dat de supporterscoördinatoren én de doelgroep (ernstig) teleurgesteld zijn in bij hen gewekte verwachtingen. Voor de activiteitenbegeleider was de frustratie over het uitblijven van actieve medewerking van PEC-Zwolle en de afwachtende houding van de begeleidingscommissie dermate groot dat hij het project voortijdig heeft verlaten. Hem stond een meer preventieve benadering voor ogen door het opzetten van activiteiten voor grotere groepen supporters. Het creëren van een eigen honk voor de doelgroep op het terrein van PEC-Zwolle vormde bijvoorbeeld een wezenlijk onderdeel van zijn benadering.

2 De relatie voetbalvandalisme-project - randgroepjongerenwerk

SJORZ had bij de start van het project als voorwaarde gesteld dat verbreding gegeven zou kunnen worden aan de doelgroep van problematische supporters. Dit zou gebeuren door uitbreiding van het werkterrein van SJORZ in de vorm van een derde wijkteam. Volgens geïnterviewden van SJORZ is dit een ongelukkige constructie gebleken. De problematiek van de doelgroep was vanaf het begin niet groot genoeg om voortdurende extra aandacht te realiseren binnen het randgroepjongerenwerk. Bovendien heeft de verbreding van de doelgroep er wellicht ook toe bijgedragen dat de relatie supporters-voetbalclub onvoldoende aandacht heeft gekregen van diverse participanten.

De tweede supporterscoördinator heeft enerzijds vanuit zijn teleurstelling over de gang van zaken, maar ook vanuit zijn takenpakket als hulp- en dienstverlener in het tweede jaar besloten om de relatie met het voetbal los te laten.

Hij had zijn contacten met de doelgroep gelegd en er waren geen problemen meer tijdens de wedstrijden. Zijn werkzaamheden onderscheiden zich vanaf dat moment niet meer van het algemeen randgroepjongerenwerk.

3 De interne problemen binnen PEC-Zwolle

Naast het ontbreken van een dringende voetbalvandalisme-problematiek hebben ook interne problemen bij PEC-Zwolle ertoe bijgedragen dat actieve medewerking aan het project is uitgebleven. De club verkeerde in ernstige financiële problemen, kon ook haar financiële verplichtingen ten opzichte van het project niet waarmaken. Bovendien zijn er ook diverse bestuurswisselingen geweest.

4 Het functioneren van de begeleidingscommissie

De begeleidingscommissie heeft als taak om het project te begeleiden in al zijn facetten. In de interimrapportage worden reeds enkele knelpunten gesignaleerd rondom het functioneren van deze commissie. De informatie-uitwisseling verliep niet bevredigend. Er zouden tijdens de vergadering te weinig (inhoudelijke) zaken aangedragen worden:

"De leden nemen een te afwachtende houding aan. Er wordt, volgens de voorzitter, een te grote (na)druk op de uitvoering gelegd, terwijl juist het hele beleid ter sprake zou moeten komen."

De voorzitter is van mening dat ze onvoldoende op de hoogte zijn gehouden van de landelijke ontwikkeling. Uit de tweede serie interviews komt naar voren dat het functioneren van de begeleidingscommissie nog steeds onbevredigend is. Dit heeft tot consequentie dat vergaderingen geregeld worden uitgesteld wegens gebrek aan agendapunten en/of verhindering van leden.

Geïnterviewden van SJORZ hadden met name gehoopt dat de begeleidingscommissie actiever had gereageerd toen de activiteitenbegeleider de vergadering op de hoogte bracht van de redenen die hem ertoe noopten om te vertrekken.

Conclusie

Het project heeft met name voor de geïnterviewden van SJORZ een teleurstellend verloop gehad wat betreft de samenwerking met PEC-Zwolle. Dit dient in de eerste plaats te worden toegeschreven aan de ongelukkige uitgangssituatie: er was (te) weinig voetbalvandalisme voor een samenwerkingsproject 'voetbalvandalisme jeugd welzijn'. Hierdoor heeft de relatie voetbal-supporters - voetbalclub niet de aandacht gekregen die nodig was om een (preventief) supportersbeleid te realiseren. Verder heeft het project van het begin af aan een algemeen karakter gehad door de doelgroepverbreiding. Dit betekent dat de aandacht niet alleen uitging naar de (problematische) voetbal-supporters. Een afwachtende begeleidingscommissie heeft deze ontwikkelingen (voor zover dit al mogelijk was) niet doen keren.

4 Het realiseren van de doelstellingen

4.1 De subdoelstellingen: oordeel geïnterviewden

Onderstaand zijn de subdoelstellingen weergegeven.

- 1 Verbetering van de leefsituatie van problematische PEC-supporters.
- 2 Het vergroten van de binding van jonge problematische PEC-supporters met de club.
- 3 Het op termijn verminderen van de politie-inzet bij thuiswedstrijden van PEC.

Verbetering leefsituatie problematische PEC-supporters

De geïnterviewden spreken zich positief uit over de resultaten die geboekt zijn bij het realiseren van de eerste subdoelstelling. Het is een verdienste van het project geweest dat er specifieke aandacht voor de doelgroep is gekomen. Hierdoor is de kennis omtrent de omvang en het gedrag van de harde kernen aanzienlijk toegenomen.

Een beperking van de projectopzet is geweest dat jongeren uit de Diezewijk, uit Zuid en uit de Binnenstad buiten het project zijn gebleven (uitgezonderd de beginperiode toen er wekelijkse soos-avonden in de Vijfhoek werden gehouden).

Een ander nadelig effect van de projectopzet is het gegeven dat de doelgroep binnen het integraal wijkgericht werken niet altijd volledige aandacht heeft gekregen. Dit kon gebeuren wanneer andere urgente probleemgroepen (bijvoorbeeld druggebruikers) om aandacht vroegen. Volgens een van de geïnterviewden was het bij uitstek een taak van de begeleidingscommissie geweest om dit te bewaken.

In paragraaf 2.2 is gedetailleerd beschreven welke activiteiten zijn ontplooid die gericht zijn op de verbetering van de leefsituatie van problematische PEC-supporters. Opvallend is het concrete hulpverleningsaanbod op verschillende leefbaarheidsgebieden, hetgeen goed aansluit bij de behoeften van de jongeren. Voor sommige jongeren is een uitkering geregeld, anderen zijn aan werk geholpen of ondersteund bij het vinden van eigen huisvesting. Een aantal jongeren is ondersteund bij politie/justitiecontacten. Enkele zeer problematische jongeren uit de harde kern zijn ingeschakeld binnen de Wiekelaar bij het coachen van een voetbalteam, het barbekeer en dergelijke.

De groep die problemen veroorzaakte bij de Wiekelaar stond in het verleden ook vooraan bij het voetbalvandalisme. Integratie van (een deel van) deze groep binnen de Wiekelaar kon na de heropening gerealiseerd worden door een tweedelige aanpak:

- jongeren zijn serieus genomen in hun hulpvragen;
- jongeren zijn ingeschakeld bij (structurele) activiteiten.

Dit betekent dat er weer een plek is waar deze doelgroep terecht kan.

Het vergroten van de binding van jonge problematische PEC-supporters met de club

De geïnterviewden zijn het met elkaar eens dat deze subdoelstelling niet is gerealiseerd. In hoofdstuk 4, beoordeling van het project, zijn de achterliggende oorzaken afdoende beschreven.

Het op termijn verminderen van de politie-inzet bij thuiswedstrijden van PEC

De vertegenwoordiger van politie in de begeleidingscommissie constateerde een jaar na de start van het project reeds dat de inzet van de politie was gehalveerd. Tijdens de tweede interviewronde (november 1990) wordt door de politiefunctionaris geconstateerd dat er nu gemiddeld vier politiemensen aanwezig zijn in het stadion terwijl er vroeger, in roeriger tijden, sprake was van een inzet van 60 à 100 politiemensen. Ongetwijfeld heeft de degradatie van PEC-Zwolle (na het eerste seizoen) daar in belangrijke mate toe bijgedragen. Voor de politie staat het echter buiten kijf dat ook het project hieraan een bijdrage heeft geleverd: "Voordat sprake was van degradatie was al te merken dat er minder trammelant was". De aanwezigheid van de coördinatoren op de tribune en het feit dat de supporters hoorden dat dit project was opgestart, hebben een positieve invloed gehad op het voetbalvandalisme.

4.2 Resultaten nameting onder supporters

In het kader van de nameting van de effectevaluatie zijn in maart 1990 19 supporters ondervraagd. Dit aantal ligt aanmerkelijk lager dan de aantallen supporters die in de overige gemeenten met experimenten voetbalvandalisme zijn ondervraagd (circa 35 à 40 supporters). De oorzaak van dit geringe aantal is gelegen in het feit dat PEC-Zwolle inmiddels nog maar weinig probleem-supporters heeft.

Van de 19 respondenten hebben er 12 ook meegedaan aan de voormeting. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste resultaten. Gezien de kleine aantallen dient men voorzichtig te zijn met de interpretatie van de resultaten.

Het kennen van en de contacten met de supporterscoördinatoren

15 van de 19 respondenten weten dat er een of twee supporterscoördinatoren zijn aangesteld. Over het aantal supporterscoördinatoren is men verdeeld: sommigen denken dat het er één is, anderen menen dat het er twee zijn. Van degenen die weten dat er een of twee supporterscoördinatoren zijn, kent twee derde hem/hen vrij goed, en derde kent hem/hen alleen van naam. Bijna de helft van alle respondenten (8 supporters) heeft regelmatig contact met de supporterscoördinator(en). Meestal kent men hem/hen al van vóór de start van het project.

Het takenpakket van de supporter-coördinatoren

Men ziet verschillende taken weggelegd voor de supporterscoördinatoren.

- Tweederde van de respondenten beschouwt het invullen van de vrijetijdsbesteding en het geven van informatie bij problemen als taken voor de coördinator(en).
- Ongeveer de helft van de respondenten ziet de begeleiding en ordehandhaving bij wedstrijden en de informatieverstrekking over cursussen als taken.

Praten met supporterscoördinator(en) over problemen

10 van de 19 respondenten spraken met een supporterscoördinator wel eens over problemen. De overigen bespreken hun problemen met anderen.

Velerlei problemen werden besproken: problemen met justitie/politie (6 respondenten), huisvestingsproblemen (4 respondenten), financiële problemen (4 respondenten), problemen thuis (3 respondenten), problemen op het werk (3 respondenten), alcoholproblemen (2 respondenten) en drugproblemen (2 respondenten).

Meestal werden deze gesprekken met de supporterscoördinator als zinvol ervaren (8 van de 10 respondenten).

Deelname en waardering georganiseerde activiteiten

Het georganiseerde Oud- en Nieuwfeest is door 11 van de 19 respondenten bezocht, die het zonder uitzondering leuk hebben gevonden.

Een derde van de respondenten bezocht de soosavonden of deed mee aan de dropping. De waardering voor deze activiteiten is meestal ook positief.

Andere activiteiten waarvoor veel waardering bestaat hebben betrekking op sportbeoefening zelf. Dit geldt vooral voor de georganiseerde voorwedstrijd van supportersteam (10 deelnemers, allen positief) en voor het zaalvoetbaltoernooi (7 deelnemers, 6 met positieve waardering).

Mening over optreden supporterscoördinatoren

De respondenten zijn zeer positief over de supporterscoördinator(en) in het algemeen; 13 van de 15 supporters die weten dat ze er zijn geven een positief oordeel, 8 respondenten zijn zelfs heel tevreden.

Over het optreden van de supporterscoördinatoren bij reizen of tijdens wedstrijden is men iets minder enthousiast. Bij het reizen vinden 3 van de 18 respondenten het optreden slecht, ongeveer de helft van de respondenten geeft echter ook op deze aspecten een positief oordeel.

Conclusies

Het algemene beeld wat betreft contacten tussen coördinatoren en problematische supporters is positief. Er zijn vruchtbare activiteiten ontplooid op het gebied van hulpverlening en er bestaat veel waardering voor de coördinatoren.

Op basis van de enquêtegegevens krijgt men echter de indruk dat met de georganiseerde activiteiten slechts een beperkt deel van de doelgroep bereikt is (de georganiseerde activiteiten die in het onderzoek aan de orde komen, werden bezocht door ongeveer een derde tot de helft van de respondenten).

Dit wordt door de geïnterviewde supporterscoördinator als volgt verklaard: de respondenten uit het onderzoek zijn afkomstig uit heel Zwolle, het project heeft zich vooral gericht op probleemsupporters afkomstig uit Wipstrik-Zuid.

4.3 De hoofddoelstelling

Voor het aangeven van de ontwikkeling van het vandalisme in het algemeen en het voetbalvandalisme in het bijzonder, voor zover gepleegd door supporters van PEC-Zwolle, maken we gebruik van 3 bronnen:

- indrukken van geïnterviewden (met name politie);
- CIV-gegevens;
- gegevens uit de nameting onder supporters.

Indrukken lokale participanten

Uit het voorafgaande is in feite al duidelijk geworden dat het project heeft bijgedragen aan een afname van het voetbalvandalisme, gepleegd door PEC-supporters. De bestaande methodiek die gehanteerd wordt binnen het integrale randgroepjongerenwerk is geschikt gebleken voor het werken met problematische supporters. Elementen als 'het kennen van supporters' en 'het kunnen aanbieden van alternatieven' blijken voldoende voorwaarden te zijn om problematische supporters te kunnen aanspreken op hun misdragingen. Ook het vandalisme dat door PEC-supporters werd gepleegd buiten het stadion is volgens de geïnterviewden afgenomen. De groep van harde kerkers is uiteen gevallen en ook het jaarlijkse Oud- en Nieuwfeest voorkomt dat jongeren de binnenstad intrekken en vernielingen aanrichten.

Gegevens CIV

Bij de bewerking van de CIV-gegevens doet zich een aantal problemen voor. Het is vrij moeilijk om vast te stellen wat onder één incident verstaan moet worden. er kunnen zich namelijk rond één wedstrijd meerdere incidenten voordoen. Verder wordt het niet altijd duidelijk uit de protocollen wie bepaalde handelingen hebben verricht: aanhangers van team A of van team B. Datzelfde geldt voor aanhoudingen. Daarom is ook niet steeds vermeld van welke club de desbetreffende aangehoudenen aanhanger zijn. We verzoeken daarom om de bewerkte CIV-gegevens alleen als indicatief te beschouwen.

Bij een poging tot kwantificering van de inhoud der protocollen is getracht om een indeling te hanteren in gebeurtenissen binnen en buiten het stadion, die dan verder zijn uitgesplitst rekening houdend met het doelwit van gewelddadigheden en de aard van het gedrag. Dat levert voor de drie seizoenen waarover gegevens beschikbaar zijn het volgende beeld op (tabel 1).

Tabel 1: Incidenten veroorzaakt door supporters van PEC in de seizoenen 86-87, 87-88, 88-89 en 89-90

	Doelwit in het stadion of op het parkeerterrein			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Scheidsrechter	1	1	0	0
- Spelers/trainer(s), supporters Oost	0	1	1	0
- Supporters	0	2	3	1
- Politie	0	0	0	0
- Vernielingen/wangedrag	0	1	0	0

	Doelwit buiten het stadion			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Vernielingen in de trein/ op het station	1	0	1	0
- Bekogelen van de trein	0	0	0	0
- Vernieling van trams/ bussen, etc.	1	0	0	1
- Geweldpleging/wapenbezit	2	0	0	0
- Politie	0	0	0	0
- Supporters	2	0	0	0
- Wangedrag/diefstal/dronkenschap/discriminatie	2	0	0	0
Totaal	9	5	5	2

Vergelijken we de omvang van het vandalistisch gedrag van CIV-gegevens met de gedragingen van supporters bij risicoclubs (met 15 tot 50 geregistreerde incidenten per seizoen) dan zijn de problemen bij PEC-Zwolle ook aan het begin van het project aan de bescheiden kant. In het seizoen 1989-1990 is het voetbalvandalisme inderdaad nagenoeg verdwenen.

Nameting onder supporters

De respondenten is gevraagd of zij bepaalde vormen van misdragingen meer of minder hebben vertoond in vergelijking met het jaar daarvoor (80-89 tegenover 89-90).

Vooraf dient benadrukt te worden dat het geringe geïnterviewde PEC-supporters tot terughoudendheid dwingt met betrekking tot het trekken van conclusies.

De antwoorden op de gestelde vragen zijn weergegeven in bijlage 1. Kort samengevat luiden de resultaten:

Er zijn 15 gedragingen voorgelegd waarvan er één (het meenemen van wapens) bijna nooit voorkomt.

. Bij 7 gedragingen overheerst de mening dat men dit **even vaak** doet als vorig jaar.

- . Bij 3 gedragingen is de groep die zegt 'even vaak' (bijna) net zo groot als de groep die zegt 'vaker'.
- . Bij 2 gedragingen is de groep die zegt 'even vaak' (bijna) net zo groot als de groep die zegt 'minder vaak'.
- . Bij 2 gedragingen zijn de meningen verdeeld.

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de tendens tot stabilisatie van het voetbalvandalisme overheerst.

Dit betekent dat het voetbalvandalisme dus niet geheel verdwenen is. Een kleine groep van circa 15 harde kerkers, afkomstig uit geheel Zwolle zegt zich nog even vaak te misdragen als aan het begin van het project. De omvang van deze groep en de aard van het voetbalvandalisme leidt echter niet tot echte incidenten waarbij moest worden ingegrepen door de politie (zo blijkt uit de interviews).

Vervolgens zijn aan de respondenten twee vragen gesteld over voetbalvandalisme in het algemeen. De resultaten zijn weergegeven in de tabellen 3 en 4.

Tabel 3: Mening omvang voetbalvandalisme eigen club

	abs.
- toegenomen	2
- gelijk gebleven	9
- afgenomen	8
- geen mening	-
Totaal	19

Tabel 4: Omvang eigen gedrag voetbalvandalisme

	abs.
- toegenomen	2
- gelijk gebleven	9
- afgenomen	8
- geen mening	-
Totaal	19

De gegevens uit tabel 3 en 4 laten zien dat het voetbalvandalisme ofwel gelijk blijft of wel afneemt. In vergelijking met de self-report gegevens per gedraging is dit beeld dus gunstiger.

Conclusies

We laten de verschillende resultaten nog even de revue passeren.

- Wat betreft de subdoelstellingen 'verbetering leefsituatie problematische PEC-supporters' en 'vermindering inzet politie' zijn positieve resultaten geboekt.
- De subdoelstelling 'vergroting van de binding van jonge problematische PEC-supporters met de club' is niet uit de verf gekomen.
- De ondervraagde supporters zijn positief over hun ervaringen met de coördinatoren. Het bereik van de georganiseerde activiteiten is echter beperkt gebleven.
- Het voetbalvandalisme is - met name volgens de geïnterviewden en de CIV-gegevens - afgenomen. De enquêtegegevens van (de beperkte groep) problematische supporters laten ook zien dat misdragingen nog steeds voorkomen.

5 Conclusies

Op basis van het voorgaande trekken we de volgende conclusies over de experimentperiode:

- Er zijn positieve resultaten geboekt wat betreft de subdoelstelling 'verbetering leefsituatie van problematische PEC-supporters'. Het project in Zwolle heeft bovendien uitgewezen dat de integrale benadering in het rand-groepjongerenwerk als methodiek geschikt is om jongeren aan te spreken op hun misdragingen.
- De gehanteerde invalshoek van het project (verbreding van de doelgroep) heeft een aantal nadelige effecten gehad. De belangrijkste nadelen zijn dat de doelgroep slechts in beperkte mate werd bereikt en dat de nadruk op voetbalvandalisme onvoldoende uit de verf is gekomen. De gekozen invalshoek maakte het extra moeilijk om de nadruk te gaan leggen op preventieve activiteiten toen bleek dat er nauwelijks sprake was van voetbalvandalisme.
- Veel zaken zijn via informele kanalen besproken en niet in de begeleidingscommissie. Dit was niet voor alle betrokkenen inzichtelijk.
- De activiteitenbegeleider heeft zijn functie niet goed kunnen invullen door een gebrekkige medewerking van de club en een weinig daadkrachtige begeleidingscommissie. Het feit dat de voetbalclub veel interne problemen en weinig betrokken was bij het project heeft nadelig gewerkt.
- Het project heeft er mede toe bijgedragen dat de hoofddoelstelling 'afname van (voetbal)vandalisme door PEC-supporters' is gerealiseerd.

Ideeën voor een vervolg

De geïnterviewden zijn het erover eens dat het geen zin heeft om het project in de bestaande opzet te continueren na 1 januari 1991.

Een sociaal-preventieve benadering van voetbalvandalisme bij PEC-Zwolle vraagt echter om aandacht op twee terreinen. Enerzijds moet er binnen de Gemeente Zwolle expliciet aandacht blijven voor het integrale randgroepjongerenwerk, anderzijds zal PEC-Zwolle, voor zover dit al niet gebeurt, een supportersbeleid moeten ontwikkelen. De jonge risicosupporters van PEC moeten in dit beleid een eigen plaats krijgen, bijvoorbeeld via een supportershok, een eigen supportersbegeleider die zorg draagt voor een goede relatie tussen de club en supporters en die alert is dat er in Zwolle niet opnieuw een harde kern van problematische supporters ontstaat.

Bijlage 1

Tabellen

Tabel 1: Gooien van fruit e.d. ten opzichte van vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	7
hetzelfde	7
vaker	1
nooit	4
geen antwoord	-

Tabel 2: Gebruik alcohol onderweg naar wedstrijden t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	2
hetzelfde	8
vaker	6
nooit	3

Tabel 3: Blows tijdens kijken/of onderweg naar een wedstrijd t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	1
hetzelfde	5
vaker	6
nooit	7

Tabel 4: Uitschelden supporters tegenpartij t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	3
hetzelfde	11
vaker	2
nooit	3

Tabel 5: Gooien vuurwerk t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	1
hetzelfde	6
vaker	1
nooit	11

Tabel 6: Vernielingen in trein etc. t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	3
hetzelfde	3
vaker	2
nooit	11

Tabel 7: Uitfluiten spelers tegenpartij t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	2
hetzelfde	8
vaker	1
nooit	8

Tabel 8: Uitschelden scheidsrechter t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	1
hetzelfde	12
vaker	1
nooit	5

Tabel 9: Vernielingen in stadion t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	5
hetzelfde	6
vaker	1
nooit	7

Tabel 10: Gooien bommen, strikers t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	2
hetzelfde	4
vaker	2
nooit	11

Tabel 11: Pesten agenten, suppoosten t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	3
hetzelfde	12
vaker	2
nooit	2

Tabel 12: Meenemen wapens t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	1
hetzelfde	2
vaker	-
nooit	16

Tabel 13: Gooien stenen t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	5
vaker	3
nooit	7

Tabel 14: Bekogelen treinen t.o.v. seizoen

	respondenten
minder vaak	1
hetzelfde	5
vaker	1
nooit	12